

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat IŞIKHAN tarafından Anayasanın 98. İktüzüğün 96. ve 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

C. Otlu
Çiçek OTLU

İstanbul Milletvekili

Türkiye genelinde zincir marketlerde ve perakende mağazalarda çalışan yüz binlerce kişi, sektör genelinde yoğun iş yükü, düşük ücret ve güvencesizlik, yoğun ve esnek çalışma saatleri, personel eksikliği ve çoklu görev, mola ve dinlenme sorunları, iş güvencesizliği, fiziksel ve psikolojik yıpranma, müşteri baskısı ve yönetici baskısından kaynaklanan tükenmişlik hissi gibi pek çok sorunlar yaşamaktadır.

Zincir marketlerde perakende mağazalarda çalışanların maaşları çoğunlukla asgari ücret seviyesinde veya çok az üzerindedir. Fazla mesai ücretleri ya ödenmemekte ya da eksik ödenmektedir. Haftalık 45 saat yasal sınır olmasına rağmen fiilen çalışma saatleri 50-60 saate çıkabilmektedir. Çalışanlar, işten çıkartılma korkusuyla fazla mesaiyi kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Çalışan sayısı düşük tutulduğu için kasada, reyonda, depoda aynı anda görev beklenmektedir. Kasaya bakan çalışan ürün yerleştirmekte ve temizlik de yapmaktadır. Yoğunluk nedeniyle çoğunlukla yemek molaları kullanılamamaktadır. Deneme süresinde veya kısa sözleşmelerle çalıştırma yaygındır. Ağır yük taşıma, sürekli ayakta durma, vardiyalı çalışma sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Oturmalarına bile izin verilmemektedir. Medyada yer alan zincir market çalışanlarının mesai koşullarına ilişkin görüntüler vicdanları yaralamıştır. İş sağlığı ve güvenliği önlemleri yetersiz kalmaktadır. Günde 12 saat çalışanlarda iş kazası riski %37, haftada 60 saat çalışanlarda %23 artmaktadır. İnsan onuruna yakışmayan koşullarda çalışan zincir market ve perakende mağaza çalışanlarının anayasa ve yasalarda tanımlanan sendikalaşma ve örgütlenme hakkına yönelik baskı yapılmakta, sendikaya üye olanlar işten çıkartılmaktadır.

Zincir market ve perakende mağaza çalışanlarına asgari ücretin üzerinde yaşam maliyetine göre ayarlanmış taban maaş verilmesi, enflasyona endeksli maaş artış sistemi getirilmesi, fazla mesai ve çalışma sürelerinin denetlenmesi, iş müfettişlerinin düzenli ve habersiz denetim yapması, fazla mesai ücretlerinin otomatik bordroya yansıtılması, personel

sayısının artırılması, toplu sözleşme hakkının kolaylaştırılması, zorunlu olarak dinlenme odasının bulunması, molaların vardiya sisteminde net tanımlanması, sağlık ve güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, müşteri ilişkileri ve stres yönetimi eğitimlerinin ve ücretsiz psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, sendikal hakların güvence altına alınması talep edilmektedir. Kadın işçilere doğum öncesi ve sonrası sürelerde yasal izinleri verilmemektedir. Bazı zincir marketlerde çalışanlara son kullanma tarihi yaklaşan ürünlerin zorla satışının yapılmaya çalışıldığı, satmayanların mobbinge maruz kaldığı bilinmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2017 yılında bu ihlaller tespit edilmesine karşın etkin önlemler alınmamış ve sorunlar iyice derinleşmiştir. Anayasanın 49. maddesine göre devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek, çalışanları korumak ve işsizliği önlemek için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. 50. maddesine göre kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. 56. maddesine göre, devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamakla görevlidir. Ayrıca, 60. maddesine göre sosyal güvenlik ve iş kazalarına karşı yasal sistemin etkin uygulanmasının sağlanması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

- 1- Bakanlığınız verilerine göre Türkiye genelinde zincir market ve perakende mağazalarda çalışan işçi sayısı kaçtır?
- 2- Zincir marketlerde ve perakende mağazalarda çalışanların düşük ücret, uzun mesai saatleri, personel yetersizliği, mola haklarının kullandırılmaması, sendikal örgütlenmeye yönelik baskılar ve iş güvencesizliği gibi sorunların derinleşerek devam ettiği Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir?
- 3- Bakanlığınız ve ilgili kurumlar zincir market ve perakende mağazaları ne şekilde ve hangi sıklıkta denetlemektedir? Denetimler etkin yapılmakta mıdır?
- 4- Son bir yılda çalışma süreleri ve fazla mesai ödemeleri konusunda mevzuata uymayan işyeri tespit edilmiş midir? Bu işyerlerine ne gibi yaptırım uygulanmıştır?
- 5- Son bir yılda iş sağlığı ve güvenliği açısından mevzuata uymayan işyeri tespit edilmiş midir? Bu işyerlerine ne gibi yaptırımlar uygulanmıştır?
- 6- Zincir marketlerde ve perakende mağazalarda çalışan işçilerin haftalık ortalama fiili çalışma süresi nedir?

7- Son bir yılda sendikal örgütlenme hakkını kullandığı gerekçesiyle kaç çalışan işten çıkarılmıştır? Çalışanların sendikal haklarını kullanmasını engelleyen işyerlerine yaptırımınız var mıdır?

8- Son bir yılda fazla mesai ücretleri ödenmediği için kaç işçi Bakanlığınıza başvurmuştur? Bu şikayetlerin kaçını sonuçlandırılmıştır?

9- Bakanlığınız tarafından çalışanların yasal haklarını yok sayan ihlaller 2017 yılında tespit edilmesine karşın neden etkin önlemler alınmamıştır?

10- Zincir market ve mağazalarda personel sayısının yetersizliği nedeniyle iş yükünün artması hakkında bakanlığınızın yürüttüğü bir çalışma var mıdır?

11- Çalışanların mola ve dinlenme haklarının fiilen kullandırılması sağlanacak mıdır?

12- Çalışanların fiziksel ve psikolojik sağlığının korunması amacıyla yürüttüğünüz bir çalışma var mıdır?

13- Zincir market ve perakende mağazalarda çalışanların hak ihlallerini giderecek, çalışma koşullarını, ücretlerini ve sosyal haklarını düzenleyecek etkin politikalar geliştirecek misiniz?